

FARGER/ IVNNIT

Dárogieallistu sánit.

adaptasjon- adaptašuvdna

čalmmi heiveheapmi dan erenoamáš čuovgasuonjardeapmái mii lea birrasis (sevdnjes adaptašuvdna, ivdneadaptašuvdna)

additiv - additiiva

fargeblanding - ivdneseaguhus

lasihuvvon ivdneseaguhus: Ivnnit mat ihtet danne go iešguđetlágán čuovgasuonjardeamit "biddjojit oktii" dahje "lasihuvvojit". (Omd. čuovgasuonjardeami lasiheapmi projektuvrra vehkiin).

anomali/ fargeblindhet -ivdneoidnováillat

anomali - anomaliija

Go olmmoš ii earut ruoksada ja ruoná.

biegenskap - liigeiešvuohta

Muhtin iešvuohta mii muhtin ivnnis oidno, muhto mii ii vuoitte.

elementæregenskap - vuoddoiešvuohta

Go sulastahtá muhtin vuoddoivnni dahje elementára ivnni. Sulastahttinmuddu - sogalašvuohta muhtun vuoddoivdnái.

elementærfarge - vuoddoivdni

Elementára ivdni: Dat guhtta ivnni main lea dat mihtilmasvuohta ahte čalbmi ii oainne daid sulástahttit nubbi nuppi. Buot eará ivnnit sulastahttet unnit eanet guovtti, golmma dahje njealji dán guđa ivnnis.

fargeatlas - ivdneatlas

Ivdnečoakkáldat mii lea ráhkaduvvon sierra vuogádaga mielde. Dán sáhtá atnit veahkkeneavvun.

fargekart - ivdnekárta, ivdnegárta

fargesirkel - ivdnejorbadas

Ivdnejorbadasa symbola bajábealde gehččojuvvon mas dievasivdnádagat oidnojit jorbadasa ravddain ja mas guovddážiis leat ivnnehis ivnnit.

fargeelement - ivdneelemeanta

Unnimus ivdneelemeanttaš mas ivdni ilbmá.

fargekropp - ivdnegorut

Golmmaolát geometralaš málle mii čájeha buot oinnolaš ivnniid gaskavuodaid.

fargetriangel - ivdnegolmmet

Gráfalaš symbola ivdnegoruda čadavajasteamis mas čiehkačuoggát leat dievasivdnádagat (C), vielgat (W) ja čáhppat (S).

volumfarge - volumaivdni

Ivdni mii orru gullame čadačuovgi áđa siskkožii. (Dulbodat fas lea juste nuppeládje, go dat lea fas ivdni mii lea dakkár olggožis mil ii leat čadačuovgi.)

lyshet - čuvgodat

Vuosteiešvuohta mil čájeha guovtti ivnni erohusa. Dihto ivnni čuvgodat mearriduvvo njulggestaga dallina lágiin ahte ivdni buohtastahttojuvvo ivnniiguin mat leat vielgada rájis gitta čáhppadii.

maksimalkulør - dievasivdnádat

Ivdni mas lea gievrasmus ivdnádat ja mas ii veahá ge vuhtto čáhppat ii ge vielgat.

metameri - metameriija

Dakkár dáhpáhus Mii muhtin čuoggás dagaha muhtin ivnniid áibbas ovttalágánin oaidnit, muhto eará čuovggas ges ivnnit leat áibbas guovttelágánat.

midtfarge - gaskaivdni

Dakkár ivdni mas lea ovttastuoru fuolkevuhta guovtti vuoddoivdnái.

nyanse - ivdnesodju (dušše ivnniid birra); sodju

1. Ivnniid oktavuoha vuoddoivnniide vielgadii, čáhppadii ja ivdnádahkii.

2. unna erohusaš eará ivnnis.

fargenyanse - ivdnesodju#sodjos

alitsiddjás ivdnesodju - bláaktig fargenyanse

ivdnesodju (subst.)

nyanseforskjell - sodjoerohus, goabbatlágán sojut

nyanselik - ovttasodjosaš

nyanselike farger - ovttasodjosaš ivnnit

Dakkár ivnnit mat leat iešguđetlágánat ivdnesodju dáfus, muhto main lea seamma sodju vielgada, čáhppada ja ivdnádaga dáfus. (Seamma sadji ivdnegolmmehis.)

persepsjon – persepsuvdna dárkun, vásáhus dahje dovdu.

stimulus - stimuliija

Dás: dat čuovgasuonjar mii ollá čalmmi fierbmecuzzii go olmmoš geahččá juoga masa.

subtraktiv - subtraktiiva

subtraktiv fargeblanding - unniduvvon ivdneseaguhus

Pigmeanta dahje ivdneávdansiid seaguhus. Ruovttoluotta báiti čuovgasuonjar rievdá ja unnu dađi mielde go lea absorbsšuvdna/njammáseapmi, ja me čuožžilit odđa ivnnit.

svarthet - čáhppadat

dat man ollu sulastahtá vuodđoivnni čáhppada.

synesthesie - synestesijja, mielledovdu

Mielledovdu - ovdamearkka dihte dat go olmmoš dovdá dahje vásiha lieggasa go oaidná muhtin ivnni. (Många dovdaga čanastuvvojit oktii)

grå farger - ránes ivnnit

Buot ivnnit main váilu ivdnádat, nugo vielgadis ja čáhppadis. Daid sáhhtá heivehit maŋŋálagaid vielgadis čáhppadii ja das šaddá de ránes ivdneceahkkálas.

Ránesceahkkálagas lea čuovgadaga ja seavdnjadaga erohus dat seamma go vielgadaga ja čáhppadaga erohus.

hovedegenskap- válđoiešvuohta

Muhtin vuodđoiešvuohta mii oidno buot eanemus. Dát sulastahtá muhtin dihto vuodđoivnni eambo go eará vuodđoivnni.

induksjon - indukšuvdna

GEAHCA KONTRASTFORSTERKNING

klare farger - čielga ivnnit

Ivnnit main ii vuhtto čáhppadat.

komplementærfarger - komplementára ivnnit

Rievttimielde guokte ivdnestimuliija mat lasihuvvon dahje unniduvvon ivdneseaguhusain orrot leame ivnneheamit. Dán sáni atnet maid dan birra go guokte ivnni leat nubbi nuppi "vuostebealit" go lea sáhka ivdnádatsojus.

kontrast - kontrásta

Dás: ivnniid oinnolaš erohus.

kontrastforsterkning - kontrástananusmahttin

Go guokte ivnni oainnát oktanaga ja dat váikkuhit goabbatguoimmi nu ahte erohus orru stuorát go dalle jus geahčat ivnniid goabbat sajis.

kulørte farger - ivdnádativnnit

Ivnnit main vuhttojit vuodđoivnnit fiskadat, ruoksadat, alidat dahje ruonáhat. (mat orrot leame fiskadeaddját, ruoksadeaddját, aliheaddját, ruonaeaddját)

kulørthet - ivdnádatvuohta; ivdnádatgivrodas

1. Dat čielgavuohta maid ivdnádat bohciidahtá, namalassii man meari ivdni lea dievasivnnádaga sullasaš.

kulørtone - ivdnádatsođju

Ivnniin lea iešgudet meari ivdnádatsođju dalle go dain ii leat ovttá meari fiskadat, alidat ja ruonádat.

(Ruota sátnelisttus)

blind flekk - čuovggahisdieku

Dat báiki/dielku fierbmecuoccas gokko oaidnonearva manná čalmmi sisa, ja gokko váilot seavdnatseallat ja čuovgaseallat

blending - geđđon

Dakkár kontrástadilli guovtti ivdnedulbodagas, mii ovdamearkka dihte iešgudet čuovggas (ollu dahje unnan čuovggas) dagaha dili nu ahte olmmoš ii šat čuovggat erohusaid. Omd. go lea geamádat.

dypskala - čikŋodatceahkkálas

Metoda mas váldo vuhtii suotnjara givrodas ja čohkkehus

etterbilde- maŋŋegovva

Dat mii geavvá go olmmoš guhká ja nannosit geahččá muhtin dulbodagas dihto čuoggái ja de ges geahčesta eará dulbodahkii, de anŋke oaidná dan cuoggá dan nuppi dulbodagas. Dat lea darvánan čalmmiide, muhto dalle leat čuokkis ja dulbodas molson ivnniid (fiskat šaddá alihin, čáhppat vielgadin jna.).

elementærskala - vuodđoceanhkkálas

Ceahkkálasat mat sáhttet ráhkaduvvot vuodđoivnniid gaskka (ii sáhte ráhkadit ceahkkálagaid Y-B, R-G gaskka).

farge - ivdni

geavahuvvon máŋgga oktavuodas:

1. Dábálaš ivdneoidnin 2. Dan erenoamáš suonjardeami mihtilmasvuoda čilgen, Mii dagaha ahte olmmoš oaidná ivnni (fysikálalaš tearbma).
3. Ávnnas mainna ivdne- dahje báidná.
4. Ivdni, ivnehisvuoda ektui, ovdamearkka dihte dat mii adnojuvvo dain sániin; ivdnefilbma, ivdne-TV ja vuostevuohta dasa lea čáhppes-vilges TV/filbma
5. Iešalddis ivdnevásáhus.

fargefornemmelse - Ivdnedovdan
dábálaččat dat maid olmmoš oaidná.

fargeområde - ivdnesuorgi

Dat suorgi ivdnegorudis mii ihtá go váldoceaikkálasaid juohká guovttesadjái. Dábálaš lea ahte ivdnejorbadas juhkkovuvvo gávccii ivdnádatsođjun ja ivdnegolmmet guđa ivdnesodjosuorgin.

fargestyrke - ivdnegivrodad

- 1 Ovdal adnojuvvui dát sátni nu movt sátni ivdnádatvuohta dál adno.
- 2 Dábálaš sátni čilget muhtin ivdneávdnasa ivdnennávccaid (korpus).
- 3 Go čuovgga mearri mearrida ivdnedovddu intensitehta.

fargesystem - ivdnevuogádat

Okta vuohki, muhtin mearriduvvon systemáhtalaš ordnenprinsihpaid mielde, čilget ivnniid gaskaneaset oktavuodaid. Ivdnevuogádat sáhtta leat vuodđuduvvon

- a) geahččamii (perseptiiva ivdnevuogádagat).
- b) fysálas seaguhusproporšuvnnaide (fysikálalaš ivdnevuogádat)

fargetemperatur - ivdnetemperaturvra

Mihttu dan temperaturvrras, mihtiduvvon Kelvin-grádaiguin (nullačuokkis lea -273°C) masa čáhppes áhta ferte liekkaduvvot ovdal go das suonjarda dihtolágaš suonjar. Čuovgapearas lea sullii 2300°K ivdnetemperaturvra, ja davvialmmi čuovgasuotnjaris ges lea sullii 6700°K .

egenfarge (syn.: lokalfarge) - áhtaivdni

Dát ivdni mii olbmo mielas orru leame muhtin áđas vaikko makkár čuovga livččii (maidđái objektaivnnit).

grunnfarge - vuodđoivdni geahča elementærfarge

høyfarge - dievasivdni

Dábálaš namahus dan ivdnái mas lea eanemus ivdnádat ja máid lea vejolaš buvttadit dihto pigmeanttain

klarhet - čielggasvuohta geahča svarthet

konturforsterkning - konturčielggasmahttin

Dáhpáhus mii muittuha kontrástananusmahttima ja mii oidno muhtin ivdnedulbodagas mii lea muhtin eará ivdnedulbodaga bálddas. Ráji bokte oidno eará ivdni ja nu šaddá rádjeguovlu čielgaseabbon. (Macbandeffeakta).

kulørtonekrets - ivdnádatsojjobiire

Ivdneoasit bordojuvvon ivdnádatsoju mielde dallina lágiin ahte dain šaddá gierdu dahje riekkis.

lys - čuovga

1 Dábálaččat dat suonjarenergijja mii lea oainnehahtti

2 Ivdnevásáhus seavdnjadasa ektui

3 Vuostevuohta seavdnjadassii, omd. čuvgesalit

lysfarge - čuvgaivdni

Ivdni mii orru boahtime muhtin čuovggas

N C S-systemet - NC-vuogádat

Natural Color System, dábálaš ivdnevuogádat. Ivnnit mat leat bordojuvvon ja láhččojuvvon dađi mielde go olmmoš daid oaidná ja ipmirda, ja dan mielde man ollu iešgudet ivnnis ain lea fuolkevuotta dan guđa vuodđoivdnái. NCS lea Norgga standard.

ukulørte farger - ivnnehis ivnnit

Buot ivnnit main váilu ivdnádat, seammaládje go vielgat ja čáhppat.

spektrum - gierdu

Rievttimielde joatkevaš báddi mas leat iešgudetlágan iešvuodát, omd. energigierdu mas bárroguhkkodagat leat iešgudet guhkkodagas, muhto mat ivnniid oktavuodas leat ráddjejuvvon elektromagnehtalaš suotnjariid oinnolaš oassái. Dát sátni maid adnojuvvo dájvja dan ivdnebátti birra mii oidno go čuvge muhtin prisma čađa ja go dat ihtá vilges duogázii. Maiddái arvedávgi.

staver - seavdnjatsealla

Dát oassi čalmmi fierbmecuoccas mii dagaha olbmo oaidnit seavdnjadin. Addá eanas aivve dieđu čuovgasa ja seavdnjadasa birra.

tapper - čuovgasealla

Dat oassi čalmmi fierbmecuoccas mii dagaha olbmo oaidnit ivnniid.

fremtredende form - albmananhápmi

Dat movt olmmoš vásiha ivnniid gullelašvuoda. Geahcá flatefarge, volumfarge ja lysfarge.

varme/kalde farger - liegga/galbma ivnнит

Liegga ivnнит leat fiskesrukses ivnнит mat leat vuostevuohtan galbma alitruoná ivnniide - rievttimielde olbmo assosiašuvdna eará vásáhušii.

hvithet - vielgadat

Man ollu muhtin ivnнит lea fuolkevuolta vielgadii.

BØLGELENGDE - BÁRROGUHKKODAT

Guhkkodat ovttá bárrogierragis nuppi bárrogierragii dan suonjardeamis mil gohčoduvvo elektromagnehtisman. Jus dat guhkkodat rievdá de dat rievdata oainnehahtti ivdnádatsojuid.

flatefarge - dulbodativdni

olggumus ivdni, olgguldas ivdni: Ivdni maid mii ipmirdit dakkárin ahte dat gullá muhtin áhtii mii ii leat čađačuovgi.

primærfarger - primáraivnнит (cyan, magenta, fiskat)

Oversatt av Marit Gaup, referansegruppe: Risten Sokki og Synnøve Persen, prosjektansavrlig: Bjørg Monsen Vars.

Oversatt med støtte fra Sametinget og Samisk Kunstnersenter, Karasjok.